

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
www.philosophical-research.org

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2017- 2018

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (6^η)

Τρίτη, 17 Ιουλίου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ (29^η)

Πέμπτη, 19 Ιουλίου

I

Σειρά Αναλύσεων με Προβολές

στην Ιστορία και Θεωρία της Τέχνης

στα Πλαίσια των Σεμιναρίων Ιστορικοφιλοσοφικού Λόγου

(Φετινό Πρόγραμμα: Συγκριτική Μελέτη Τριών

Πολιτισμών, Κλασσικού, Βυζαντινού και Ευρωπαϊκού)

Στα πλαίσια του Κύκλου σεμιναρίων για την αρχαία Ελληνική γλυπτική, μελετούμε στις τελευταίες συναντήσεις μας την μεταβατική περίοδο μεταξύ Αρχαϊκής και Κλασσικής Εποχής, ιδιαίτερες τις εξελίξεις στο πρώιμο κλασσικό και την πλαστική του Αυστηρού Ρυθμού.

Εντοπίσαμε στον Αγελαΐδα τον Αργείο μια κορυφαία φυσιογνωμία στην ανάδειξη της νέας Μορφής.

Η Δωρική τεκτονική σύλληψη της Μορφής (η εναρμόνια σχέση μερών ενός όλου μεταξύ των και προς το όλον συνιστά την τέλεια δομική ανάπτυξη του εν προκειμένω όντος, το «τέλος» της ουσίας του, το νόημα της ύπαρξής του, το κάλλος του ως από-κάλυψη του Απόλυτου Είναι στο σχετικό, συγκεκριμένο Είναι του όντος) αποκτά την οργανικότητα των μελών ενός ζωντανού όντος όπου εκφράζεται το φύεσθαι εκάστου μέρους εκ των γειτονικών του και όλων εν συνεχεία από μίαν οργανική αρχή. Έτσι, τα μέρη του όλου (οι χωριστές μυϊκές μάζες του σώματος), ενώ δεν παύουν να διακρίνονται ισχυρά μεταξύ των και μάλιστα εντονότερα λόγω του ιδεώδους της υπέρτατης γυμναστικής άσκησης, όμως συνάπτονται συνεχέστερα η

μία προς την επομένη χωρίς πάλι οποιαδήποτε Ιωνική μαλακότητα, χάρι ή κομψότητα.

Η ανάδυση της αρχής αυτής της «φυσικής» (κατά το φύεσθαι) οργανικότητας, είναι ακριβώς αυτό που προϋποτίθεται στην κοινή επικρατούσα αντίληψη της αρχαίας κριτικής για την εξέλιξη της πλαστικής μορφής από το ύστερο Αρχαϊκό στο πρώιμο Κλασσικό.

[Σημαντικά για την θεωρία της αρχαίας αισθητικής κριτικής επί του θέματος είναι τα ακόλουθα κείμενα:

1/

quis enim eorum, qui haec minora animadvertunt, non intellegit **Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem? Calamidis dura illa quidem, sed tamen molliora quam Canachi. Nondum Myronis satis ad veritatem adducta, iam tamen quae non dubites pulchra dicere. Pulchriora etiam Polycleti et iam plane perfecta, ut mihi quiden videri solent.**

Cicero, *Brutus*, 18, 70

2/

similis in statuis differentia. **nam duriora, et Tuscanicis proxima calon atque Egesias, iam minus rigida Calamis, molliora adhuc supra dictis Myron fecit. diligentia ac decor in Polycleto supra ceteros; cui quamquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. nam ut humanae formae decorum addiderit supra verum,** ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. quin aetatem quoque graviorem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. **at quae Polycleto defuerunt, Phidiae atque Alcameni dantur.** Phidias tamen diis quam hominibus efficiendis melior artifex traditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel si nihil nisi Minervam Athenis aut Olympium in Elide Jovem fecisset; **cuius pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptae religioni videtur: adeo majestas operis deum aequavit. Ad veritatem Lysippum et Praxitelem accessisse optime affirmant.**

nam Demetrius tamquam nimius in ea reprehenditur, et **fuit similitudinis, quam pulchritudinis, amantior.**

Quintilianus, *Institutio Oratoria*, XII, 10, 7-9

3/

εἴτά σε κελεύσει ζηλοῦν ἐκείνους τοὺς ἀρχαίους ἄνδρας ἕωλα παραδείγματα παρατιθεῖς τῶν λόγων οὐ ράδια μιμεῖσθαι, οἷα τὰ τῆς παλαιᾶς ἐργασίας ἐστίν, **Ἥγησιου καὶ τῶν ἀμφὶ Κριτίαν καὶ Νησιώτην, ἀπεσφιγμένα καὶ νευρώδη καὶ σκληρὰ καὶ ἀκριβῶς ἀποτεταμένα ταῖς γραμμαῖς, πόνον δὲ καὶ ἀγρυπνίαν καὶ ὕδατοποσίαν καὶ τὸ λιπαρὲς ἀναγκαῖα ταῦτα καὶ ἀπαραίτητα φήσει.**

Λουκιανός, *Ρητόρων Διδάσκαλος*, 9-10

Η εποχή του Αθηναίου Ηγία ή Ηγησία συμπίπτει προς αυτήν του Αιγινήτη Ονάτα και του Αργείου Αγελαΐδα (Παυσανίας VIII, 42, 9). Ο Αιγινήτης Κάλλων και ο Σικυώνιος Κάναχος συγχρονίζονται (Παυσανίας VII, 18, 10 = 418 Overbeck). Κάλλων και Ηγησίας επίσης περίπου συνανήκουν χρονολογικά (Quintilianus, XII, 10, 7 = No. 420 Overbeck).

4/

(58) primus hic (i.e. Myron) **multiplicasse veritatem** videtur, numerosior in arte quam Polyclitus, et in symmetria diligentior, et ipse tamen **corporum tenus curiosus animi sensus non exprevisse, capillum quoque et pubem non emendatius fecisse quam rudis antiquitas instituisset.** ... (59) ... hic primus (sc. Pythagoras Reginus) nervos et venas expressit capillumque diligentius.

Plinius, *Historia naturalis*, XXXIV, 58-59].

Έχω αναλύσει και την ουσία και σημασία μιας τρίτης οργανωτικής αρχής στην μεγάλη μεταμόρφωση της Μορφής από την αρχαϊκή στην κλασσική τροπικότητα. (Η αρχή αυτή δρούσε και κατά την αρχαϊκή περίοδο, αλλά δεν συλλειτουργούσε τότε με τις δύο άλλες). **Πρόκειται για την Ανυσματική Άνωση, την αρχή του Εγείρεσθαι, Ανεγείρεσθαι και Διεγείρεσθαι: ο Άξων του όντος αποκτά μια φυτική ροπή προς τα άνω που το στείνει πέρα από την στατική δομικότητα της τεκτονικής του και την οργανική σύμφυση των μελών του ως ένα φυόμενο όλο που υπερνικά την δύναμη της βαρύτητας.**

Αντιθέτως η Ιωνική αρχή συνοχής του όντος από και μέσα σε μεγαλόσχημα πέρατα, λαγαρές περιγραμματικές καμπύλες και ευρείες επιφάνειες, σε ευρέοντα όρια ησύχα περιτρεπόμενα με μαλακές μεταβάσεις – αυτή η Οριοθετική Αρχή υποβαθμίζεται στο κλασσικό. Το Δωρικό καταγάγει θρίαμβο επί του Ιωνικού. **Το πρώιμο κλασσικό είναι η δεύτερη κατ' εξοχήν εποχή του Απόλλωνα μετά την αρχική για τον Ελληνισμό επικράτηση της Δωρικής πνοής και του Δωρικού έρωτα του κάλλους.**

Η συνύφανση των τριών πλαστικών αρχών εξηγεί όλη την φαντασμαγορία των φαινομένων και εξελίξεων της γλυπτικής κατά την μετάβαση από την αρχαϊκή στην κλασσική φόρμα.

Στην συνάντησή μας αυτής της Τρίτης θα ερμηνεύσω το νόημα της θεμελιώδους αρχαίας αισθητικής κριτικής γραμμής που προανέφερα στα πλαίσια της θεωρίας των τριών αρχών, εφαρμόζοντας την ερμηνεία στην κατανόηση της ανάδυσης της κλασσικής μορφής. **Και θα επικεντρωθώ στην ανάλυση μιας κατεύθυνσης Αττικού Δωρισμού στην πλαστική του αυστηρού ρυθμού, αυτής που έχει πατρότητα τον μεγάλο Αλκαμένη.** Θα διαπραγματευθώ τον ωρισμένο φορμαλισμό του, και θα επιχειρηματολογήσω συνοπτικά για την απόδοση του Δυτικού αετώματος του ναού του Διός στην Ολυμπία σε αυτόν.

Από τους αναφερόμενους στην αρχαία κριτική παράδοση τρεις μεγάλους γλύπτες της Αττικής πλαστικής των πρώιμων κλασσικών χρόνων και του

υψηλού κλασσικού (Μύρων, Φειδίας, Αλκαμένης), ο Αλκαμένης είναι αυτός που δεν συνδέεται κατ' ευθείαν προς τον Αργείο Αγελαΐδα.

Θεματικός τίτλος του σεμιναρίου είναι:

Μια Απτικοδωρική Μορφή

της Πλαστικής του Αυστηρού Ρυθμού και ο Αλκαμένης

Η προσεχής αυτή συνάντηση του Κύκλου θα πραγματοποιηθεί την Τρίτη, 17 Ιουλίου, στις 8.30 το βράδυ στο Κέντρο Bright Side Patras.

Η σειρά αυτή εκδηλώσεων πραγματοποιείται σε συνεργασία του Ινστιτούτου Φιλοσοφικών Ερευνών και του Κέντρου Bright Side Patras, λαμβάνει δε χώρα στο Κέντρο.

Το Κέντρο Bright Side Patras ευρίσκεται στην Φιλοποίμενος 45, μεταξύ Κορίνθου και Κανακάρη.

II

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Κύκλος ΛΑ΄

Κοσμοϊστορικές Έρευνες στον Ομφαλό της Γης.

Ελληνισμός, Ευρώπη και η «καθ' ημάς» Ανατολή:

Συγκριτικές Μελέτες Τριών Πολιτισμών

Στην προτελευταία συνάντηση το φετινού 31^{ου} Κύκλου της Πάτρας θα συνεχίσω πρώτον την ανάλυση που άρχισα την προηγούμενη φορά για την συνέχεια από την αρχαία Κλασσική στην νεώτερη δημοτική παράδοση. Μετά την ποιητικότητα, που πραγματεύθηκα την περασμένη Πέμπτη, θα αναλύσω την ορχηστική των Κύκλιων και των Περιγραφικών χορών. Η επι-δεικτικότητα του προ-ηγούμενου χορευτή στους κύκλιους της αρχαιότητας και των δημοτικών χρήζει προσοχής και ερμηνείας.

Το ίδιο θα χρησιμοποιήσω την τριπλή βασική χωρολογική διαίρεση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (Πελοπόννησος, Στερεά με επίκεντρο την Αιτωλία, και η βόρεια ζώνη από Ήπειρο δια Μακεδονίας και

Θράκης στην Μικρά Ασία) για την αποκατάσταση της συνέχειας από τον Δωρικό και Ιωνικό ρυθμό της κλασσικής αρχαιότητας.

Η ακοή και η γεύση είναι επίσης διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης. Οι δομές των πεδίων που συνιστούν είναι και αυτές θεμελιώδεις συνιστώσες του ιδιοχαρακτήρα και της φυσιογνωμίας της παρουσίας μας.

ὥς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυπλάγκτων,

τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται· τὸ γὰρ αὐτό

ἔστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισιν

καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα.

Παρμενίδης 28DK B16

Θα πω τα ουσιώδη ρητά για τις δομές των αισθήσεων στον κλασσικό Ελληνισμό. Και λόγω του προσφάτου, θα σχολιάσω την εδεσματολογική εμπειρία μας από το εγχείρημα προσομοίωσης της Υακινθίας «Κοπίδος», όπως και από όλα τα προηγούμενα.

Το είδος και η ποιότητα των καθοριστικών για την νοερή μας ταυτότητα αισθήσεων απορρέει από τον τρόπο ζωής μας στα πλαίσια του φυσικού και ανθρωποκεντρικού περιβάλλοντος. Άμεσα λοιπόν συνδέεται με την προβληματική αυτή ο θεματικός τίτλος της προσεχούς ομιλίας μου στην σειρά αυτή των συναντήσεών μας.

Η Επιβίωση του Ελληνισμού στη Λαϊκή Ψυχή

Και η Αποτυχία του ΝεοΕλληνικού Μορφώματος.

Θα 'συζητήσουμε δηλαδή για την μόνιμη και επιδεινούμενη κρίση ταυτότητας του Νεοελληνισμού.

Η ομιλία θα γίνει την Πέμπτη 19 Ιουλίου, 8.30 το βράδυ, στο Κέντρο Bright Side Patras (Φιλοποίμενος 45, μεταξύ Κορίνθου και Κανακάρη), αντί του συνηθισμένου τόπου πραγματοποίησης της σειράς (στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης του Δήμου Πατρέων, 2^{ος} όροφος, Πλατεία Γεωργίου Α').

Η είσοδος είναι ελεύθερη.

Μετά την ομιλία θα υπάρξει χρόνος για συζήτηση.
